

DUACI BİR BABA OLARAK MEVLÂNÂ VE MEKTUPLARI*

Erkan AKALIN**

ÖZET

Anadolu tasavvuf mozağının ve tekke edebiyatının başat aktörlerinden biri olan, Mevlevîliğin pîr-i evveli Hz. Mevlânâ, yalnızca aşkı rehber edinmiş rind meşrepli bir âlim şâir ve bir uzlet adamı olmayıp yaşadığı dönemde toplumun her statü katmanından gelen “oğullarının” derdiyle dertlenen, başarılarıyla övünen, onlara türlü ısmarlarda, ikazlarda ya da telkinlerde bulunan, devlet ricali ile halkın muhtelif vesilelerle irtibatını sağlayan bir aracı ve duacı baba olarak da karşımıza çıkmaktadır. Onun bu reel dünyaya doğrudan müdahil olan alternatif kimliğinin ise en belirgin akisleri Mektûbât’ına yansımaktadır. Tematik bir sınıflandırmaya tabi tutulduklarında büyük çoğunluğunun şefaatnâme / şefkâtnâme özelliği gösterdiğini tespit ettiğimiz söz konusu metinler her ne kadar mektup türünde kaleme alınmış olsalar da birçoğu muhteva ve amaç itibarıyla adeta nesre çevrilmiş birer kasîde hüviyetine sahiptir. Hz. Mevlânâ mektuplarını benzerini pek çok kasîdede gördüğümüz “selam, sena, merâm, dua” kurgusu çerçevesinde inşa etmiştir. Yalnızca meramının öznesi kendisi değil ahlâkı ve hizmetleriyle takdirini kazanmış bir yakınıdır.

Hz. Mevlânâ, bir suçun ya da suçlunun affedilmesi, bir tüccarın mallarını elden çıkarabilmesi, bir zorba gürhununun te’dir edilmesi, kendini ilme adanmış bir gayretkeşin maddî destek alması, bir yakınının makam / mansıb elde etmesi, bir mirasın nasıl pay edilmesi gerektiği gibi günlük yaşama ilişkin türlü hususlarda yazdığı bu mektup formundaki kasîdelerinde, aracısı olduğu kişi ya da grubun ihsana liyakatini veya içinde bulunduğu acziyeti: âyetleri, hadisleri, vecizeleri, kıssaları ve çarpıcı neşideleri destekleyici unsur olarak kullanmak suretiyle vurgulamakta ve bu bağlamda 13. yüzyılın siyasi birlikten yoksun Anadolu’sunda sahip olduğu statüsünü kullanarak aracı bir hâmi hüviyetiyle iş görmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Mevlânâ, duacı baba, mektup, kasîde.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Öğretmen-MEB, El-mek: erkan_06sebnem@hotmail.com

AS A PRAYER FATHER OF MEVLÂNÂ AND HIS LETTERS

ABSTRACT

Hz. Mevlânâ, who is the founder of Mevlevî and one of the main actors of Sûfizm mosaic and literature of mysticism, isn't only a man of reclusion or a wise Sûfî poet that take love as guide, he got also worried with his sons' sorrows from all layers of social status, was proud of their success and ordered, warned or preached them for different situations during his lifetime. He also appears as an elder prayer or a mediator between bureaucrats and people. His alternative character, which directly interfere this real world, has some reflections and the clearest ones appear in his "Mektûbât". We detected that most parts of these texts shows characteristics of a request letter when they are thematically classified. Although they were written in a letter form, most of them are almost eulogies which were turned into proses in consideration of their aim and content. Hz. Mevlânâ formed his letters in a framework of solicitation, praise, desire and pray whose similars we can see in lots of eulogies. However the subject of his wish is not himself, it is one of his acquaintance who achieved his appreciation with its manner and services.

Hz. Mevlânâ emphasizes the desperation or the competence or benefaction of the people or group he represents in his eulogy which he wrote in the form of a letter about daily life issues such as how to have inheritance, how to forgive a crime or criminal, how to discipline a group of rebels, how to give financial support to a laborious person who dedicated himself to divine wisdom or how to provide a position for a relative of him. He also uses the verses from Qo'ran, the utterances and aphorisms of the Prophet Muhammed, anecdotes, poems and his own might to be a reliable and accredited person in Anatolia in the thirteenth century when there was no political unity between people as supportive factors.

Key Words: Hz. Mevlânâ, prayer father, letter, eulogy.

Sözlükte "düz yazı, nesir" anlamındaki inşa mastarından türeyen münşeât kelimesi münşî adı verilen, devlet teşkilatı bünyesindeki divan, kalem ve ketebe gibiresmi dairelerde çalışan nişancı, tevkîh yahut küttabların yazdığı çoğu musanna resmî yazılarla mektuplar yanında şair ve edebiyatçıların kaleme aldığı her çeşit sanatlı düz yazıya ve bu yazıların toplandığı kitaplara ad olmuştur. Münşeât Fars ve Türk kültüründe "mektûbat" karşılığı olarak da kullanılmıştır. Fakat başta âlimler ve mutasavvıflar olmak üzere aynı kişinin mektuplarının bir araya toplanmasından meydana gelen eserlere Arap edebiyatında olduğu gibi daha çok "resail" veya mektûbat denilmiştir. (Uzun, 2006: 18)

Hz. Mevlânâ'nın türlü vesilelerle refiklerine, yakınlarına, gerçek ve manevi oğullarına ve özellikle iktidar sahibi devlet ricaline hitaben yazdığı mektupların derlenmesinden teşekkül eden münşeât mecmuası da "Mektûbât" olarak isimlendirilmiş olup onun yaşayışı, sosyal çevresi, iletişim becerisi, tesir dairesi, ehemmiyet verdiği meseleler ve türlü duygu durumları hakkında fikir edinebileceğimiz anahtar bir kaynak metin mesabesindedir.¹

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Söz konusu mektuplar her şeyden evvel âlim, âşık, şâir ve mutasavvıf gibi vasıflarla anılan Hz. Mevlânâ kimliğinin yanına hem gerçek hem de manevi oğullarını her dem düşünen, onlara rehberlik etmeyi ilke edinen, gerektiğinde onları ikaz eden, onlar için kaygılanan, yapıp etmeleriyle gururlanan; onlara zaman zaman muhtelif meselelerde şefaatçi olan, tevazu sahibi bir “duacı baba” figürünü de eklememize hizmet ederler.² Başka bir deyişle mektuplar daha somut, daha reel, daha sosyal hayata/fani dünyaya müdahil bir Mevlânâ portresi çizmemizi mümkün kılar. Onu oğluna eşiyile iyi geçinmesine dair telkinde bulunurken işitebileceğimiz gibi hastalandığı için bir davete icabet edemeyişinin özür ifadelerini sıralarken; türlü olay ve durumlar karşısında incinmelerini ve endişelerini, tebriklerini ya da öğütlerini; hedefleri uğruna öne sürdüğü bahaneleri, bir esnafa yardım isteğini, ikazlarını/vasiyetlerini, gördüğü ihsanlara dair utancını, dostlarına duyduğu sevgi ve özlemi de mektupları aracılığıyla takip edebiliriz.

Mektup VI: “Siz oğlumuzun nikahında, eli altında olan, büyük bir sınama olarak size emanet edilen pâdişâhımızın kızının hatrına riayet etmeniz için şu birkaç satır yazıldı...”

Kaz yavrusu, dün bile doğmuş olsa, Denizin suyu, gene göğsüne gelir onun.

Allah, Allah, Allah, Allah, Allah, Allah, Allah, Allah için, şu babanın yüzünü, kendi yüzünü, bütün soyumuzun - sopumuzun yüzlerini ak etmek istersen, onun hatrını aziz, ama pek aziz tut; onu, can ve gönül tuzağıyla avlamak için her günü, ilk gün, her geceyi gerdek gecesi say...” (Gölpınarlı, 1963: 14)

Mektup CXXX: “Boyuna selâm göndermek isterim, yeniden - yeniye gelip çatan olayların özürlerini söylemek dilerim ama fırsat bulayım, şu hastalığımın bir akşam, yahut bir sabah, hırsızlamacasına bir çağ öğrulayayım da kendi selâmımı kendim yerine getireyim derim.”(Gölpınarlı, 1963: 194)

Mektup XXIV: “Gözlerin ışığı, oğulların övüncü aziz oğul; Allah korusun, katından bir ruhla onu kuvvetlendirsin. Babandan selâm ve duadan sonra şunu bil ki, evinden dışarıda gecelemeden, o arıkların gönüllerini almaman yüzünden inciniyorum; sıkıntılar içindeyim. Onlar, herhalde Tanrı emânetidir sana. Allah için olsun, Allah için, babanın gönlünü razı etmek istersen evini unutma, evindekilere, bir şeker yurdu olan o güzel huyunla şekerler saç da, onun şükürü, bana da ulaşsın.

Gelip geçici vefasız dünyânın havasına kapılmak, erlikten ayrılıp dostların gönüllerini yaralamaya değmez. Allah dilerse oğlumun gözünden aldanma perdesi pek çabuk kalkar da anlar. Çünkü at koşturduğun, atını sakatladığın yerde görünen, seraptır; su değil. Senin gibi çokları, o

¹ Hangi mektubun kime yazıldığını gösterir fihrist için bkz. Adnan Karaismailoğlu (2010). **Fihî Mâ Fih Mektûbât Mecâlis-i Seb’a -Tıpkıbasım-**, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya. s. 16 – 20.

² Müridlerine makam farkı gözetmeksizin “oğul” şeklinde hitap eden Hz. Mevlânâ “baba” unvanıyla anılmasa da babalık sıfatını üstlenmiş durumdadır. Zaten bilinen anlamının dışında baba, aynı zamanda bazı mutasavvıflara, tarikat şeyhleriyle, halifelerine veyameczuplara verilen bir unvandır da. Sevgi, saygı, fedakârlık ve himaye gibi ahlâkî esaslar üzerine kurulan baba-evlât münasebeti, çok eski zamanlardan beri din önderleriyle onlara tâbi olan kişiler arasında bulunması gereken iyi ilişkiler için örnek alınmıştır. Bu unvan XIII ve XIV. asırda Anadolu’daki tasavvuf zümreleri arasında oldukça yaygındı. Nitekim Osmanlı Devleti’nin kuruluşu ile ilgili rivayetlerde sık sık adları geçen Geyikli Baba ve Koyun Baba’dan başka Barak Baba ile Duğlu Baba, Avşar Baba, Postinpüş Baba, Somuncu Baba, Otman Baba ve Timur’un ziyaret ettiği Baba Süngü ile halifeleri bu unvanla tanınan sofilerdendir. (Uludağ, 1991: 365-366). Jale Parla’nın Tanzimat romancılarının devlet babanın zayıf düşmesiyle ortaya çıkan koruyan, gözeten, göz kulak olan baba misyonunu devraldıkları ve edebî hayatın temel gayesinin “halk için” söz grubuna endekslendiği tezine koşut olarak siyasi otoriteden yoksun bir kargaşa beşiği olan ve hemen herkesin bir tutunacak dal, kendilerini güvende hissedecek bir sığınak aradığı 13. yüzyıl Anadolusu’nun kurtuluş durakları olarak beliren tarikatların ve dolayısıyla Hz. Mevlânâ gibi tarikat bânilerinin de aynı neden-sonuç ilişkisinden hareketle babalık rolünü üstlenmiş olduğu; kendilerine başvuranları korumayı, kollamayı, düze ermelerinde aracı/ricacı olmayı vazife bildiği çıkarımını yapmak pekâlâ mümkündür. (Parla, 2004: 54).

yana at koşturdular. Vardıkları zaman, gördüler ki orada su yok. Binek de susuzluktan, bunalmaktan, oğlumuzdan ve bütün oğullarımızdan uzakta helak oldu gitti; süvari de. Anladı ki önceden, Basrayı kılmadan dizgin kasmak gerekmiş. Fakat bunu bilselerdi, bütün ahmaklar, dizgin kasarlardı. Yapma, yapma, yapma, yapma, yapma, yapma vesselam...

Hâsılı oğlumuzun erliğinden, helâlzâdeliğinden, insanlığından umduğumuz, devletinin, kutluluğunun hayır duasına koyulmuş olan gönüllerini yaralamamasıdır; bunu bekleriz ondan. Bu arık, yüce Allah: esenlik versin, on kez, Emîr Seyfeddîn'e, adamlarına gitti; pabuçlukta elini göğsüne koydu. Oysaki bu, benim âdetim değildi, seni esirgemek için katlandım buna. Şimdi, şu anda sana bu iş, bir oyuncak görünebilir ama kendi havama uyup yapmadım bu işi. Rüyalar görmüştüm, gayb âleminden işaretler gelmişti. Şöylece üstü örtülü söylüyorum ve yalvarıyorum; Allah için olsun, Allah için olsun, Allah için, evinden, topluluğundan ayrılma" (Gölpınarlı, 1963: 41- 42)

Mektup CXXXIII: "Kutlu alay, henüz Engüriyye seferinden gelmemişti ki, Emirler pâdişâhının, Allah onu rahmetine bandırsın, rahmetli Şemseddin Yavtaş'ın zevcesiyle hısnımlık kurduğunu duydum; bu büyük habere pek sevindim; çünkü onlar, bu duacının oğludur; soyları - boyları, adalet ısı pâdişâhlardı; Allah rahmet etsin onlara. Asıl da yanılmaz. Hamdolsun Allah'a ki onlar, Emirler pâdişâhının dilediği, sevdiği güzel huylarla bezenmişlerdir. Namusta, eteği temiz oluştta, Tanrı'dan korkuştta, yüce himmete, vefa göstermede, iyi ad - san ısı olmada, akıllılıktta, Tanrı'dan çekinmede anlatılmalarına imkan yok. Kim buna aykırı söz söylerse, hasedinden söyler." (Gölpınarlı, 1963: 200)

Mektup LXIV: "Aziz, devletli, üstün, ihsan ısı, güzel inançlı oğlum Bahaeddîn ve aziz, pek yüce, pek kutlu, ulu oğlum Alâeddîn; kutlulukları daimî olsun.

Bu babalarının selâmını anmalarını, aziz babamız, besleyip yetiştiren, kendisine hizmet edilmesi gereken Şerefeddîn'e karşı, hiçbir suretle kabalık, nobranlık etmemelerini, sözlerine karşılık vermemelerini, ona, babalarına nasıl bakarlarsa, öyle bakmalarını, babalarını nasıl görüyorlarsa, öyle görmelerini dilerim. Olmayacak bir iş yapsa bile, onu, babalarının yaptığım sanmalarını, tahammül göstermelerini isterim. Aziz babamız Şerefeddîn'in, babanızla pek çok hukuğu vardır. Devlet ısı oğullarımdan pek büyük, pek büyük, ama pek büyük umudum var, güzellikle, lutufla, merhametle muamele ederler; incitmezler onu. Ona ne söz söylerlerse, tatlılıkla, güzellikle söylerler. Babalarının gönlünü yapmak için, kızdıkları zaman, hiçbir söz etmeyip birkaç kez gezip dolanmaya, yatıp uyumaya uğraşınlar; bununla oyalansınlar; böylece de, bu hususa dâir haberim olsun; çocuklarıma daha da artık duâ edeyim; haklarındaki esirgemem, daha da artık coşsun." (Gölpınarlı, 1963:97)

Mektup CXXX: " Bizi davet edene bahaneler icâd ettim; daveti yarına, öbür güne attım; bunu da kutlu kademinizle kutlanırlar, mübarek yüzünüzü görürler de neşelenirler, o davet de gülbeşeker gibi siner dedim de yaptım. Fakat huzurunuzla, gülümsemenizle sinmesi nasip değilmiş. O savuşturmalar, o bahaneler bulma, uzadıkça uzadı; o dostun da gönlü kırılmaya başladı; bahaneleri kınamaya koyuldu. Vâdenin zamanı uzadıkça siz, azizimizin lâtif, zarif, şerif hayaliyle yetinmek zorunda kaldık.

Hepsi üstün olsa da zevkin, şevkin bir kısmıyla yetinmeye razı olduk. Temiz su bulamayan kimse, teyemmüm eder elbet.

Sizin yüzünüz - gözünüz, o ulu hakikatin hayâlidir. Baki olsun, ebedî olsun, hiç eksilmesin; biz bu hayâlin hayaliyle yetinmedeyiz." (Gölpınarlı, 1963: 195-196)

Mektup LXXXIX: "Sizden bir ricamız var: Duamızı getiren Hâce Zekî, bereketi dâimi olsun, temiz kişilerdendir; Kur'an ehlidir. Dostlar için, Allah devletini kat - kat arttırsın, pâdişâhın mallarından bir dükkân tutmuş; kendisi de, dostların işleri görülsün diye bu hususta onlara uymuş,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

ön - ayak olmuş. Bugünse onlar, bu işten vazgeçmeye uğraşmadalar. Umarız ki, Allah yüceliğini dâimi etsin, dindar emir, sadakalarıyla bu yoksullara yardımında bulunurlar; bu hayır da, önceki hayırlara eş olur.” (Gölpınarlı, 1963: 132)

Mektup XXXVI: “Selâmımızı, duamızı aldıktan sonra bu duacının, kardeşçe keremlerine şükretmekte, lutuflarını anmakta olduğunu bilsin. Beden bakımından zahmet vermiyorum ama canla, gönülle, o aziz kardeşin olgunluğunu istemekteyim. Onun sınırsız ihsanları, beni utandırıyor.” (Gölpınarlı, 1963: 53)

Mektup CIII: “ Sabah - akşam, boyuna, biteviye selâmlar, dualar göndermedeyim. Ne olurdu, «Bütün ailenizle gelin buraya » hükmünce selâm yerine ben ulaşıyaydım size. Dilde, boyuna onun şükürünü anlatış; gözde, tümünden ona ulaşma hayâli; gönülde boyuna onu anış, onu düşünüş. Ama özlemlerle o efendiye susamış can, bunlarla doymuyor. İyiden -iyiye umudumuz var; dilekleri yerine getiren Tanrı'dan umuyoruz ki ecel gelip çatmadan tezce o dünyâda eşi olmayan, gönülleri aydınlatan efendinin cana canlar katan yüzünü görürüz, ona kavuşuruz... Kız kardeşlerimiz, oğullarınız olan cariyeleriniz, kullarınız, yer öperler; susamışlardır; o tapıya ulaşmış olanlara selâm ederler. O yüce tapıdan gönderilen mektup geldi, erişti. Yâkûp'un gözlerini aydınlatan Yûsuf'un gömleği gibi gözlerimizin ışığını, gönüllerimizin neşesini arttırdı. «Bana bunak demeseniz bari; Yûsuf'un kokusunu duyuyorum.»”(Gölpınarlı, 1963:155-156)

Baba misyonuyla oğullarına karşı kâh ısmarıcı - ricacı, sevicî - özleyici, övücü, şikâyet edici, muhtelif meselelere cevap verici kâh şükür - teşekkür edici, taziyeci, temennici, tebrik edici kâh ise nasihat verici, ikaz edici ve davet edici olan Hz. Mevlânâ mektuplarını da bu çerçevede biçimlendirmiştir. Mektupların tamamını gözden geçirdiğimizde tematik bakımdan şöyle bir sınıflandırma yapılabilir:

Şefaâtname (Şefkatname / Tavsiye / Rica / Arz-ı Hal) : V, IX, X, XII, XV, XVII, XXII, XXIII, XV, XXVI, XXVII, XXIX, XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXIX, XL, XLI, XLII, XLIII, XLIV, XLV, XLVI, XLVII, XLVIII, LI, LIII, LVII, LVIII, LIX, LX, LXII, LXIII, LXVI, LXVIII, LXXI, LXXII, LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVII, LXXX, LXXXI, LXXXII, LXXXIII, LXXXV, LXXXVI, LXXXVII, LXXXVIII, LXXXIX, XC, XCI, XCIII, XCIV, XCV, XCVI, XCVII, XCVIII, XCIX, C, CI, CVI, CVII, CVIII, CX, CXI, CXIII, CXIV, CXV, CXVI, CXVII, CXIX, CXX, CXXI, CXXII, CXXIII, CXXXIV, CXXXV, CXXXVI, CXXXVII, CXL, CXLII, CXLV.

Şevknâme (İştîyâknâme / Muhabbetname): III, IV, XI, XX, XXXVIII, XLIX, L, LV, LVI, LXV, LXXXIV, CIII, CIV, CXXVII, CXXVIII, CXXX, CXXXI, CXXXVII, CXXXVIII, CXXXIX, CXLIV, CXLVI, CXLVII, CXLVIII, CXLIX.

Şikâyetname: XXIII, XXVI, LII, LXI, LXII, LXXIII, LXXX, LXXXII, LXXXIII, LXXXIX, XCIV, CVIII, CXXVI.

Cevabname: I, VIII, X, XIV, XXI, XXVII, XXXVIII, XLII, CII, CIII, CIX, CXXV, CXL, CXLIII.

Şükürname (Teşekkür): II, VII, XVI, XII, XVI, XIX, XXII, XXVIII, XXX, XXXVI, LII, LXI, LXIX, LXXXI, CII, CIII, CXIII, CXVII, CXXII, CXXVII, CXXIX, CXL.

Taziyetname: LV.

İyâdetname (Geçmiş olsun): CXIX, CL.

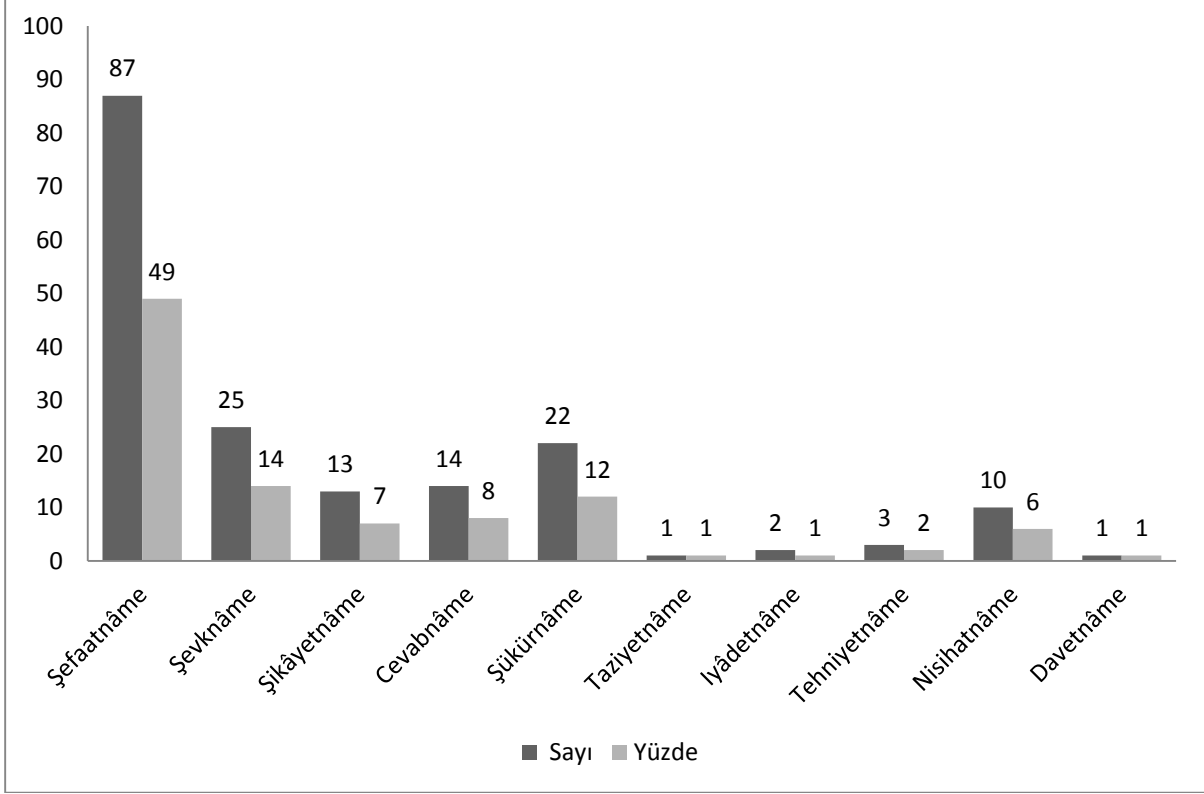
Tehniyetname (Kutlama / Tebrik): XCV, CXXIX, CXXXIII.

Nasihatname / İkaz / Vasiyet: XX, XXIV, LXIV, LXVII, LXX, LXXIX, CV, CXVIII, CXXXIV, CXXXII

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Dâvetnâme: L³.**Tablo: Mektupların Tematik Dağılımları⁴**

Hız. Mevlânâ'nın bu niyetlerle türlü muhataplara gönderdiği mektuplar aslında duacı bir baba olmanın gereğidir. Ayrıca o sadece evlatlarının veya müritlerinin babası değil, büyüklerin şöhret kazanmış âlimlere, sanatkârlara, şeyhlere hürmet etmelerinin bir gelenek olduğu Türk-İslam coğrafyasında biteviye saray ve çevresinin de halk ile irtibatını kuran aracı bir babadır. Dolayısıyla Mevlânâ tabii ki kendisine biçilmiş olan bu babaca rolün bir gereği olarak uzaktaki evlatlarına dönemin en yaygın iletişim seçeneklerinden biri olan mektubu dini, fikri ve hissi te'vil, teklif ve talepleri için bir araç olarak kullanacaktır.

“Pâdişahlar gibi tahta geçip oturamıyorsan / Çadır kuranlar gibi pâdişahın çadırının direğine yapış

Değil mi ki pâdişah değilsin, kul ol / Değil mi ki peygamber değilsin, ümmetten ol”
(Mektup XIX)

³ Elbette her mektup tek bir temayı temsil etmiyor. Birden çok temaya vurgu yapan mektupları koyu-yatık bir formda belirttik.

⁴ Tasnife eserdeki bazı mektupları dahil etmedik; zira bu tasnif dışı mektuplardan ikisi (VIII, LIV) Mevlânâ'ya ait değildir. Biri ise (XIII) muhatapsız bir edebî tavsifler dizisi olup mektup özelliği göstermemektedir. Ayrıca sena-dua-özlem-vefa-saygı-sevgi-şükür-rica içeriği hemen her mektupta yer aldığından tematik tasniflemeyi yaparken bunlardan hangisinin mektubun odağında olduğu verisinden hareket ettik.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Şeyhlerin yöneticilere ihtiyaçlarını bildirmek ya da ihtiyaç sahiplerine aracı olmak maksadıyla mektup yazmaları defaâtle vâkidir. Örneğin, Osmanlılar döneminde birçok şeyhin halkın ihtiyaçları için yöneticilere mektup yazdığı bilinmektedir. Mesela Şeyh Muslihuddin Tavîl'in Kastamonu bölgesinde halka yapılan zulmü önlemek için II. Bayezid'e mektup yazdığı, Beşiktaşî Yahya Efendi'nin Kanûnî'ye ve diğer devlet erkanına, Şeyh Mehmed Dâğî'nin III. Murad'a birçok ihtiyaç sahibi için mektup gönderdikleri görülmektedir.(Öngören, 2004:22) Tabloda görüldüğü üzere bir baba olarak Mevlânâ'nın da mektup yazmasına en büyük vesile birine ya da birilerine onları darlıktan varlığa eristirecek ihsanlar için aracı / ricacı olmaktır; çünkü oğlun babaya ihtiyacı olduğu gibi babanın da kerem ıssı, hayırlı evlatlara ihtiyacı vardır.

Peki, Mevlânâ evlatlarından neler rica etmekte, şefaatçiliğini hangi mevzular üzerinde yoğunlaştırmaktadır?

Mevlânâ'nın şefaatçilik yaptığı mektupların yazılış nedenlerinden biri, bir suçun veya suçlunun affedilmesi dolayısıyladır:

Mektup X: *“HürremÇavuşoğlu, aziz oğlumuz Necmeddin'in hali arzedilmişti. Lutuf lar buyurdunuz, vaatler ettiniz; belki daha vakti gelmemiştir.Ancak duacımız,vezirler pâdişâhının; Allah yüceliğini arttırsın; kutlu çalışmasıyla alem pâdişâhının, onun suçundan geçeceğini umuyor, bunu istiyorum; Allah saltanatını ebedi etsin. «Rabbimiz, nefsimize zulmettik» deyip duruyor. Sizden istemiyelim de kimden isteyelim? Bugün hayırlar yaymaya çalışan, Müslümanlardan belaları gideren, Sahib-i A'zam'ın re'yidir...”* (Gölpınarlı, 1963: 23)

Mektup XV: *“Şimdicek, Allah ikisine de esenlik versin; Emir Alim Seyfeddin Hama'nın oğulları, Hakk'ın makbulü olan, güzel huylara sahip bulunan size, babalarına izin vermeniz için bir şey yazmamı istediler. O da, izninizle buraya gelir, görüşüp konuşurlar, gönülleri yatıştır. Bu mektubu, en iyi, en uygun bir zamanda size sunacaklar; yüce Allah dilerse, o muhtaçların ihtiyaçları da böylece giderilir - gider.Allah yüceliğinizi daimi etsin.”*(Gölpınarlı, 1963: 27)

Mektup LIII: *“Şunu da bildireyim, ki: Allah sonunu pek güzel bir hâle getirsin, aziz oğlum Nizameddîn, işittik, duyduk ki, hayırlar düşünen, yoksulları yetiştirip geliştiren kutlu gönlünüzün gazabına uğramış; bir küstahlıktır etmiş; yüce gönlünüz, incinmiş ona. Bu özü doğru duacı, şefaat ederek Allah için yalvarmada. Yaptığınız iyi işlere, kulluklara, oruçlarınıza, namazlarınıza, sadakalarınıza üstelik, bu bağışlamayı da belirtirseniz, şüphe yok ki Allah, bütün kulluklarınızı en güzel bir şekilde kabul edecektir... Oğlumuz Nizâmeddîn, sizi sevenlerdendir; o devletin sürmesini, artmasını diler; boyuna sizi, hayırla anarak neşelenir. Bir küçük suç, o da bilmeyerek, yaptıysa bağışlanması, daha doğru, daha lâıyk bir iş... Bugün, bu zayıfın şefaatini kabul ederek, bu bağışlamayı, o güne azık edineceğinizi umarım; o şefaati elde etmek umuduyla, umarım ki bu duacının şefaatini kabul edersiniz. Bu takdirde pek minnettar olurum; büyük bir sevaba, güzel bir övülmeye erişirsiniz.”* (Gölpınarlı, 1963: 80 - 81)

Hz. Mevlânâ mektuplarını yakınlarının, oğullarının bir makama / mansıba erişmelerinde, bir medreseye ya da tekkeye tayinlerinde ön ayak olmak üzere referans mektubu mahiyetinde de kaleme almıştır:

Mektup LXVIII: *“Allah rahmet etsin, atası Nusratüddin'e âit olan hânkah, mahlûldür. Sûfî, hırkasına bürünmeye daha da lâıyktır. Pâdişâhça huylarınızdan beklediğimiz şudur ki: Pâdişâhlık edin, bağışta bulunun da o bucağı, Şeyh Hamideddîn'e verdirin. Böylece de onun bilgisinin, kulluğunun çoğalmasına, hem de Tanrıdan uzaklaşarak, istemeyerek değil; Tanrıya yaklaşılarak, dileyerek çoğalmasına sebep olun; siz de karşılığında sevaplar elde edin. Şu da bilinsin ki, onların, bu duacıda birçok hizmet hakları vardır. Pek minnettar olurum, bu işi, şu duacı hakkında yaptınız sayarım, öyle bilirim; hele, Allah hamdolsun, mektubun hitabından, mektubu açmadan anlar; kitabın fihristinden, kitabı sonuna dek okur, o ihsanı yeniden lutfederseniz.*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Hamdolsun bu ilâhî anlayış yüzünden Allah'a; Allah'ım, sen çoğalt, eksiltme. Allah demiştir ki: «Biz, şükredenlere arttıracamız.»” (Gölpınarlı, 1963: 103)

Mektup XCIII: “Şunu bildirelim ki: Bu yakınlarda, Allah yüceliğini dâimi etsin, hayırlarını kabul eylesin; ulular ulusu Fahreddin Arslan Doğmuş Bik'in medresesi müderrisliği boşalacak; büyük bilgin, üstünlerin üstadı, Allah üstünlüğünü dâimi etsin, Mardinli Şemseddin de oraya nakledecek. Karatay Medresesi'nde geliri bulunan oğullarımızdan bir topluluk, Allah rahmet etsin, Karatay Medresesi'ne yabancı biri gelecek, onlara dokunacak, müderrisler efendisi Şemseddin'in, oğullarımıza gösterdiği güzel muamelenin tersini yapacak diye korkuyor. Siz de bilirsiniz ki, tahsil ödevlerim, tam olarak yerine getiremezler; halkın çoğu, haset yüzünden bu topluma düşmandır. Karatay Medresesi'nin, Şemseddin'den sonra, büyük bilgin, müderrislerin övüncü Afşahaddin'e verileceğini umuyorlar. Allah, üstünlüğünü dâimi etsin, her yönden başkalarından üstün olduğu gibi, bir de dervişlik derdinden, dervişlerin hâlinde haberi vardır; dervişlerle sanki akrabadır; oğullarımıza karşı âdeta bir babadır. Kutlu çalışmanızla böyle bir buyruk çıkarsa sevabı, hem âlem pâdişâhına âit olur, hem özü doğru oğlumuz. «Hayra dâir bir şey yaptınız mı, sevabını Allah katında bulursunuz.»” (Gölpınarlı, 1963: 137)

Mektup CXV: “Bununla beraber bu duacı hakkındaki yardımınız, pâdişâhlığınız duyulduğundan duacınızı şefaati yapıyorlar. Bilgin, ulular ulusu imâm, kadıların hayırlısı Tâceddin'in bir kere daha ona lütfetmesini, kadılık memuriyetini ona vermesini dilemekteyim, Çünkü sizden başka bir sığınacak yeri, bir kurtuluş mahalli yok onun; hayır ehline bugün sizin dostluğunuz var ancak. Lutfederseniz büyük bir minnette bulunmuş olursunuz; bu lütfunuz da, yüce Allah dilerse öncekilere katılır.” (Gölpınarlı, 1963: 173)

Onu bazen bir talebeye adeta burs isterken, bazen bahçesinin duvarı yıkılan bir oğluna yardım talep ederken, evladının yüksek mercideki kişilere iyi tanıtılması hususunda aracılık edilmesini tavsiye ederken ya da bir tüccarın mallarını elden çıkarmasına ön ayak olurken bazense bir ricacının vergiden muafiyetine, bir evliliğin gerçekleşmesine, bir yakınının maaşına ve elbise masrafına aracı olurken veya bir mirasın nasıl pay edilmesi gerektiğine dair telkinde bulunurken de görmek mümkündür:

Mektup CXLII: “Ancak aziz oğlumuz Sadreddin, Allah onun gerçekliğini tamamlasın, tahsildedir, ilim dilemektedir; bu yüzden de geçim hususunda çaresiz kalmıştır. Allah'a hamdolsun ki bugün, küçük büyük, herkes, vezirler pâdişâhının sayesinde; Allah yüceliğini kat kat arttırsın; bir mal mülk elde etmiş, bir geçim bulmuştur. Onun da o yardımdan faydalanması, o gölgeyle gölgelemesi yararlıdır. Gerçi dilediği bir somun ekmek, ona göre pek azdır; ancak, vezirler pâdişâhının yardımıyla o da bir ferman elde eder, yücelirse o pek az olan şey, çoğalır. «Senin azına az denmez» Büyük kişilerin nevalesini, yücelmek için ararlar, isterler, yemek için değil. Yarayıp olgunlaştıran Tanrı'nın lütfü, keremi gibi, hacetleri reva edin, rızıkları taksim edici olun. Öyle olsun ey âlemlerin Rabbi.” (Gölpınarlı, 1963: 212)

Mektup XV: “Bir de malûmunuz olsun ki, bu yıl, şeyhlerin efendisi, zamanın Cüneyd'i, vaktin Bâyezîd'i, kalplerin emini, gerçeklere ulaşmış, Hak ve Dinin Husâm'ı, Allah bereketini daimî etsin; yıkılmış olan bağ duvarını onartma için çok zahmet çekti, çok masraf etti. Siz de bilirsiniz ki gözüm, onun masraflarına karşı, bir yardımda bulunmanıza takılmıştır. Büyükler burda yoktu; sizin yüce gönlünüz de bilirim ki, bu duâcının gönlüyle dert ortağıdır.” (Gölpınarlı, 1963: 27)

Mektup CXII: “Birkaç gün sizin garibinizdir o, sizin konuğunuz. Mısır Azîzi gibi ileri gelenlere devletlilere, hizmet edenlerinize, dostlarınıza hayırla tavsiye edin onu; hani o da, «Buna izzetle muamele et; umarım ki bize faydası dokunur; yahut da evlât ediniz onu.» demişti. Yüce Hak, bunca yüzyıl sonra Yûsuf-ı Siddik'a ettiği lütfü dolayısı Mısır Azîzi'ne şükredişini söylemedi. Çünkü o, esenlik ona, Yûsuf hakkında, «Ona izzetle muamele et» diye tavsiyede bulunmuştu. O tek

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

erin güzel huylarından, Tanrı'ya kulluğundan, yoksulları görüp gözetmesinden de umulan, pâdişâhlık etmesi, babacasına lutf gölgesini Emir Âlim'in başına salmasıdır. Böylece de kendisi, kıyamet güneşinden bir gölge edinir de rahmetten düşen o gölge, başını gölgelendirir. Ebedi olarak küçükleri görüp gözetin.”(Gölpınarlı, 1963: 170)

Mektup CXXIII: “Şunu bildirelim ki mektubumuzu getiren aziz tacir, ihsan ve kerem ıssı, tacirlerin övüncü, tahta yapıp satan Tâceddîn, Allah yüceliğini dâimi etsin ve onu, zamanın kötülüklerinden korusun, o tarafa tunçtan yapılmış âletler götürüyor. Allah yüceliklerini dâimi etsin, onları kuvvetlendirsün, yardımcı olsun onlara, eğer o yandaki pâdişâhlar beğenirler de alırlarsa umarız ve isteriz ki değerini tez versinler, geciktirmesinler. Siz, güzel bir tarzda çalışın; kerem buyurun, lutfedin de parası, geciktirmeden pek tez eline geçsin. Böylece de dileğini elde ederek geri dönsün; o devlete de duâ etsin.”(Gölpınarlı, 1963:185)

Mektup XVII: “Yerine getirilmesi gerekli olan selâmdan, duadan sonra şunu bildiririz: Kutlu yüzünüzü görmeye özlemimiz, sonsuzdur. Allah bizi, «tahtlarda karşı karşıya oturan kardeşler» den etsin. Selâmımı, mektubumu size sunan Kemâleddin, Allah kutluluğunu olgunlaştırın; bu duâcının özü doğru oğullarındandır. Kullukta bulunmakla evrâd okumakla, âhireti düşünmekle oyalanmadır. Şüphe yok ki bu yüzden, kazanca düşmeyi, hırsıyla çalışmayı gevşetti; malca çok ziyana uğradı, borçlandı, ayali de kalabalık. Umarım ki herkese konan vergiden onu bağışlarsınız, çünkü yıkık yerden haraç alınmaz. Vergiyi bağışlarsanız o da devletinize duâ etmeye koyulur; bu duâcınıza da sonsuz bir lutfta bulunmuş olursunuz, geçmişteki sayısız lutuflarınıza bu lutuf da katılmış olur. Daimî olarak ihsanda bulunmanızı dilerim.” (Gölpınarlı, 1963: 29)

Mektup XLVIII: “Aziz kardeş, iş bitirenlerin en ileri geleni, dindar inanç ıssı Seyfeddîn; Allah ona esenlik versin; tapınıza tezce hareket etmiştir; yaptığı hizmeti size arz etmek istemektedir. Umarız ki sadakalardan, ihsanlardan ne elde edildiyse, onları aziz kardeş Seyfeddîn'e vererek, hiç durdurmada bize yollarlar; böylece de o hayırlı evlenme, «Nikâh benim sünnetimdir» buyruğunca tamamlanır.” (Gölpınarlı, 1963: 72)

Mektup XXIX: “Güzel huylarınızdan, herkesi kavrayan lutfunuzdan umduğumuz, dilediğimiz şudur ki, maaşının, elbise masrafının, ne kadar mümkünse, o kadar fazla, o kadar çok olmasına, efendicesine, babacasına gayret gösterin de, bu çalışmanın karşılığı olarak, iki dünyada da tasarruf ıssı olan, işleyip duran şeyhler pâdişâhının yüce himmetinin yardımı, iki dünyâda da her şeyin üstünde olan devletinizin devamına; Allah onu dâimi etsin...”(Gölpınarlı, 1963: 47)

Mektup LXXI: “Şunu bildirelim ki: “Aziz oğlumuz, Tanrı'yı dileyen Fahreddîn; kutluluğu dâimi olsun, o tapıya duacıdır; o tapıyı övmededir. Gece - gündüz, aşk dersini tahsil etmekle, Tanrı'dan çekinme Tenbîh'ini, kanaat Vecîz'ini, gönül gıdası Vasî'ini, marifet Basî'ini, gerçeklik durağı Câmî'u'l-Kebîr'ini okumakla meşguldür. Usûl'ün usûlünün usûlüne dalmadadır; bilgilerden geçmeye, ma'lûma erişmeye himmet ve gayret göstermededir ki, o da, yüce Hak'tır. Rahmetli kız kardeşi, o yana göçmüştü; Allah yarlıgasın, suçlarını örtsün. Elde bulunan terekenin, hayra sarfedilmesi, yâni rahmetlinin kardeşine verilmesi, elbette iyidir; rahmetlinin de sadakası olur bu.” (Gölpınarlı, 1963: 108-109)

Hiz. Mevlânâ'nın bazı mektuplarında muhtelif kişilerden veya durumdan kaynaklanan bir mağduriyete bağlı olarak beliren menfî bir halden şikâyet sonrası dile getirilen ricada bulunma örneklerine de rastlamak mümkündür.

Mektup LXXX: “Şimdi, vaktin valisi, kaç kezdir, arık kulları incitmektedir; onlara kasetmektedir; zulmetmektedir onlara. Bu incitişler, şeyhlerin Seyyidi'nin gönlüne, bu babanızın gönlüne erişiyor. Âlemin tek pâdişâhının yüce tapısını aşındırmak, Allah saltanatını dâimi etsin, o yüce zâta baş ağrısı vermek istemiyoruz; uzağız bundan; ama iş sınırı aştığı gibi âlemin tek pâdişâhının yardımı da, bütün hayır ehline, bütün dervişlere, hele bu babasına dökülüp saçılmada;

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

bu yüzden gözlüyoruz, umuyoruz, dünyânın tek pâdişâhının, zamanın İskender'inin buyruğuyla; Allah saltanatını dâimi etsin; bu valinin zulmü, saldırısı, şu arık kullardan giderilsin, onlar da hatırlarında hiçbir vesvese olmaksızın; Kâbe'deki güvercinler gibi, kahredici devletinizin duâsıyla oyalansınlar vesselam.”(Gölpınarlı, 1963: 122)

Mektup LXXXII: *“Bu vakitlerde, sizinle ilgili olan, size bağlantıları bulunan bir topluluk, sizin haberiniz yokken; kullukta bulunup duran, Tanrı yoluna yönelmiş bulunan aziz, zâhid kız kardeşimizin; Allah korunmasını dâimi etsin; zaviyesine konmuşlar; orayı konak hâline getirmişler; oradakilerin hatırlarını, gönüllerini darmadağın etmişler. Umarız ki işaret buyururlar da bu topluluk, dervişlere zahmet vermezler; orada konaklamazlar. Duacı, bizzat, bu hayır işi başarmak için tapıya gelmek isterdi; fakat hayırlara istidatlı olan, hayır işlerini öne almak için bahaneler arayan Emirler pâdişâhına bunu arzelmeye ne hâcet. Ebedî olarak ihsan ıssı olun.”* (Gölpınarlı, 1963: 124)

Mektup XCIV: *“Şunu da bildirelim ki, kutluluğu dâimi olsun, mektubumuzu getiren özü doğru oğlumuz, tacirlerin övüncü Şemseddin'le, aramızda oğulluk hakları var; boyuna dervişlere hizmet etmeyi ganimet bilir. Sivas İğdişler Beyi, onlardan, onların hısımlarından para istemekte, vergi dilemekte pek ileri varmadaymış. Sizden, İğdişler Beyi'ne bir şey yazılmasını dilemekte; böylece, kendisinin, sizin kullarınızdan olduğunu bilsin; o da, sizin pâdişâhlığınıza, kereminize sığınarak her şeyden kurtulmuş bir halde devletinizin, kutluluğunuzun sürüp gitmesine duaya koyulsun. Bu duacıyı da minnet altına alırsınız; bu lutfunuzu, «Rabbin unutmaz» hükmünce unutulmasına imkân bulunmayan eski lutuflarınıza katmış olursunuz.”* (Gölpınarlı, 1963: 138 - 139)

Hz. Mevlânâ mektuplarının bir kısmını kendi iradesiyle yazmakla beraber bir kısmını da yakınlarının, oğullarının ısrarı üzerine kaleme almaktadır. O tam bir aracı hâmi sıfatıyla hareket etmektedir:

Mektup V: *“Emir oğlu emir Zahîreddin, pek yalvardı, pek ısrar etti; babanızın, duacınızın sizin tapınızda şefaate bulunmasını diledi. Ama oğlumun; Allah yüceliğini dâimi etsin; rıyâzatlar çeken arık bedenini üzmemek, usandırmamak için de uzun yazmadım; umarım ki babanızın şefaati makbul olur. Sizi pek özlemiş; bu babasının irşadına, yardımına muhtaç olmuş. Ahitlerde bulunuyor; canını, malını size feda edeceğini, hiç esirgemeyeceğini söylüyor. Babanızın işi gücü de zaten bu duâ.”* (Gölpınarlı, 1963: 12)

Mektup XV: *“Şimdicek, Allah ikisine de esenlik versin; Emir Alim Seyfeddin Hama'nın oğulları, Hakk'ın makbulü olan, güzel huylara sahip bulunan size, babalarına izin vermeniz için bir şey yazmamı istediler. O da, izninizle buraya gelir, görüşüp konuşurlar, gönülleri yatıştır. Bu mektubu, en iyi, en uygun bir zamanda size sunacaklar; yüce Allah dilerse, o muhtaçların ihtiyaçları da böylece giderilir - gider. Allah yüceliğinizi dâimi etsin.”* (Gölpınarlı, 1963: 27)

Mektup XXVII: *“...ama bu arıklar, hüznlerinden, gönüllerinin arık oluşundan her gün, ısrar etmekten, baş ağrıtmaktan son derece çekindiğim halde, tekrar şefaate bulunmamı, yalvarmamı, duacınızdan istiyorlar; ağlayıp inlemekteler. Duacınız da, yumuşaklıktaki, ihsan etmekteki olgunluğunuza, arıklara yardımdaki lutfunuza güvenerek, onları bağışlayacağınıza inanarak tekrar başvuruyorum tapınıza... Havâriyyûn esenlik ona, İsâ'ya, Yâ Rûhallâh dediler: hangi şeydir en çetin, en sarp olan? O, Allah'ın gazabı dedi. Peki dediler, Allahın gazabından kurtaran nedir? Öfkeni yenmen, gücün varken bağışlamandır dedi. Ululandıkça ululansın, yüceldikçe yücelsin; Tanrı, emirlerle perdeciler pâdişâhını bu çeşit kullardan etsin.”* (Gölpınarlı, 1963: 45)

Mektup XXXIX: *“Şunu söyleyeyim ki, aziz kardeş, üstün bilgin, inanç ıssı Şemseddin ve oğlu, gözlerin ışığı Nureddin, o ulu kişinin tapısından ayrıldı ayrılalı, bir gün, hatta bir saat*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

esenleşmediler. O büyük pâdişâhın hizmetinde, gölgesinde bulunmayı âdet edinen, onun lutuflarını görmüş kişi, nasıl olur da, başka pâdişâhların tapısında kalır. Geriye dönmek, gene tapınıza varmak istiyorlar; fakat utanıyorlar. Ama bıçak da kemiğe dayandı; sizden ayrılmak, yaraların en beteri, bu da son hadde vardı. Bu duacıyı, size şefaataçı yaptılar... Buna güvendiler; bu duacının şefaatinin makbul olacağına inandılar; yaptıkları her suçun, her kusurun, o pâdişâh tarafından anılmayacağını umdular; önceden olduğu gibi, gene yardım gölgesini başlarına yayacağına dayandılar. Umarım ki böyle olur da, bu duacı da yerden göğe dek minnettar olur; bu lutf da, önceki lutuflara katılır. Onların, bu duacıyla çok eskiden hakları, hizmetleri, eski dostlukları vardır; pâdişâhın bu duacıyı aziz tutacağını, şefaatinin kabul edeceğini umarım.” (Gölpınarlı, 1963:59)

Mektup CVII: “Yüce zâtınızca da bilinmesi gerektir ki, özlemin, size olan bağlılığımın miktarınca bir mektup yazmak icâb etse, her gün yeni bir mektup yazmam lâzım. Fakat temel, hakikatlerin birliğidir, gönüllerin buluşmasıdır. Mektup okumak suretiyle o azizin başını ağrıtmak istemiyorum. Fakat azizler, o tapıya bir tezkire yazmamı istiyorlar; onlar da mazur; çünkü, «Tatlı suyun başı kalabalık olur.»” (Gölpınarlı, 1963: 163)

O her zaman muayyen bir kişiye ricacı olmaz, bazen bu ismarıcılığı ihtiyaç sahibi bir topluluk için de yapabilir. Bazense ihsana yönelik şefaati ne için ya da kim için istediğini tam olarak belirtmeksizin talepte bulunur.

Mektup XXXVI: “Şunu arz edeyim ki: Dostlarımızdan bir topluluk, bu sarp günlerde, yardımınızla mal, para istenmesinden, baçtan - haraçtan emin, duanızla meşgul olmaydı. Fakat şimdi o topluluktan, ancak beş altı kişi kaldı ki onlardan mal, para istenmesin. Tanrının ululadığı has kullar, hayra başlamak kutludur, büyük bir iştir, ezeli yardım elde edişin, ebedi kutluluk buluşun belirtisidir ama onu tamamlamak, o hayra başlamaktan daha da iyidir demişler... Sözü kısa keselim, dua ederek bitirelim. Allah kutluluğunu, başarısını kat - kat arttırsın, çok aziz kardeşimizin, yardımını sona erdirmesini gözlemekteyiz; bunu ummaktayız.” (Gölpınarlı, 1963: 54)

Mektup XLII: “Rehin, borç, sekiz bini buldu, daha da artık oldu. Bugünse Türkler için katır istiyorlar. Allah için, Allah yolunda bu duacılar, Emirler Beyi'nin yardımı, söylenmekten, övülmekten çok üstündür; söze sığmaz; bunu da unutmuş değiliz. «Rabbin unutmaz.» Karşılığı geciktiyse de Tanrı tapısında unutulmuş değildir. Allah, zâlimlerin söyledikleri sözlerden üstündür, yücedir. Esirgemek, acımak çağıdır. Duacıları, başkalarından saymamak gerek. Çünkü onların av âletleri var; bizse av olmuşuz; av olan, avlanamaz ki.

Aşk ehlini ağırlamak, keremendir;

Aşk ümmeti, ümmetlerin en arıdır.

Uzun söylemeye hacet yok; çünkü, Allah sonunu en güzel bir hâle soksun, onu ulu etsin; ulular ulusu Pervane'nin pâdişâh gönünde öylesine bir şefaataçımız var ki, bu duacıların iyiliği için uzun uzadıya söyler durur. Ebedî olarak ihsanda bulunsun. Emirler pâdişâhının bu bağışı, pek hora geçecek; hediye, ihtiyaç çağında makbuldür.” (Gölpınarlı, 1963:64)

Mevlânâ'nın kimi şefaataçmaları karşılık buluşun şükrünü, teşekkürünü ifade ederken kimi arz-ı halleri ise behemehal karşılık bulmayabilmektedir bazen de önceden yapılan bir lutfun devamı mektuplar vasıtasıyla talep edilebilmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Mektup LII: “Bu özü doğru duacının selâm ve duasını, hem de birbiri ardınca aldıktan sonra şu da bilinsin ki, bu duacı, kendilerinin nimetlerine şükretmektedir; kerem ve lutuflarını anmaktadır.” (Gölpınarlı, 1963: 79)

Mektup CXXXV: “Bundan önce devletli, iş ehli, hünerli, Tanrı'dan çekinir oğlumuz Sadreddin hakkında ricada bulunmuştuk; Allah onu, yüce derecelere ulaştırsın. Yardım buyurmanızı dilemekteyim; suçutaksiri yokken geçimini elinden almışlar. Bir zamandır ki dindar emirin merhametini beklemektedir. Umarız ki mevkiinizin, devletinizin sadakası, eminliğinizin sürüp gitmesi ve ahiret azığı olmak üzere onun gönlünü hoş edersiniz. Pek minnettar olacağımı da bildireyim; çünkü bu duacının katında, bu şehirde, bu andan sonsuzluğa dek, onlardan daha aziz, onlardan daha yakın kimsem yoktur. Onlann hakkında ne lutufta bulunursanız, gerçekten de bu duacının hakkında yapmış olursunuz.” (Gölpınarlı, 1963: 203)

Mektup CXLI: “İyiliği tamamlamak, ona başlamaktan daha hayırlıdır. Hayra herkes başlar ama, onu ancak arslanlar bitirir... Umarız, bekleriz ki bu şefaathat makbûl olur da, sayısız sevaplar, övüşler elde edilir; bu duacı da büyük bir minnet altında kalır. Ebedi olarak ihsan ıssı olun.” (Gölpınarlı, 1963: 211)

H. Mevlânâ ısmarlarını sağlam bir mesnede bağlamak adına türlü telkin yöntemlerine başvurmuştur. Örneğin, kimi zaman şefaathatçı olduğu bir oğlunun ihsana dair liyâkatinin altını çizirken kimi zamansa sözünü ettiği kişinin yardıma ne denli muhtaç olduğunu vurgulayıcı söylemler geliştirebilir:

Mektup LVIII: “Selâmımı getiren ulular ulusu seyyîd, bilgin, adalet ıssı, şüpheli şeylerden çekinen, Yasin soyunun övüncü şerifler seyyîdi Şerefeddîn; Allah bereketini dâimi etsin; tapınıza yönelmiştir. Tatlı suyun başı, kalabalık olur.

Sizin lutfunuzu, bütün dünyâ dilemektedir; hele ulular ulusu Seyyîd... Her şeyi yeter bulmuş, pek çok sabretmiş, vara yoğa yetinmiş, size uzaktan dualar etmiş, kutlu hatırlarınıza bir yük yüklemek, hâlini anlatarak sizi kederlendirmemek istemiştir ama bıçak kemiğe dayanmıştır artık; darlık, son dereceye varmıştır.” (Gölpınarlı, 1963: 88-89)

Mektup LXXVIII: “Ulular ulusu, Tanrıdan en fazla çekinen, en artık korkan, Hakk'ı arif olan, gaybın emini, zamanın Cüneyd'i, Allah velîsi Hüsâmeddîn'in; Allah bereketini dâimi etsin; masraflarına, giderine karşılık yardımda bulunursanız, geçmişteki lutuflarınıza katılır bu da. «Hayırların kabul edilmesinin belirtisi, tekrar hayırlarda bulunmaktır.» Bu sözleri, her şeyi inceleyen, keskin görüşlü gönlünüz, Allah onu boyuna ışıktandırsın, her şey nasılsa öylece göstere sin ona; ihsan eder, bağışı esirgemezseniz; çünkü yardım çağıdır, acımak zamanı... Ebedi olarak ihsan ıssı olun.” (Gölpınarlı, 1963: 120)

Mektup LXII: “Mektubumuzu yücelten Hâce Abû Bekir ve anası, bu duacının adamlarından ve yakınlarından. Temiz bir çocuktur; temiz kişileri de sever. Kimsesizdir, mazlumdur. Malını - mülkünü, çocukluğunda zulümle almışlardır. Yetimlere, kimsesizlere zulmedene karşı hasım olansa, Mevlânâ'nın gölgesidir. Mevlânâ'nın lutfundan, kereminden bunu umar, bunu bekleriz ki, o oda, bu çocuğun eline geçsin. Çünkü geceleyin sığınacak hiçbir yeri yok; üstelik, anası da yoksul. Anasının kocası, kötü huylu, eli dar bir adam. Çocuğu, benim evime gelme, benim ekmeğimi yeme diye kovmuş. Allah için olsun, Allah için, kutlu himmetinizi esirgemeyin de, kendisine miras kalan o ev, bu mazlumun, bu kimsesizin eline geçsin de dirilsin. «Bir kişiyi diriltten, bütün insanları diriltmiş gibidir.» Anası, büyük anası, bütün yakınları, temiz kişilerdir; namaz ehlidir; mazlumdur.” (Gölpınarlı, 1963: 96)

Mektup XXIII: “Aziz devletinizi dileyenlerden, sizi sevenlerden, nimetlerinize şükreden, lutfunuzu, ihsanınızı yayan, özü doğru, inanç ıssı, oğlumuz Nizameddîn, âdetiniz olan, daima

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

edegeldiğiniz yardımı, ihsanı, lutfu umarak tapınıza geliyor. «İçilecek tatlı suyun başı, kalabalık olur.» Pek çok zarar, ziyan sebepleri, birbiri ardınca geldi; uygunsuz haller kolunu - kanadını kırdı. Yüce Allah için. Allah râzılığını elde etmek için, küçüklere iltifat etmek, kulları yetiştirip geliştirmek âdetinize uyar da yardımda bulunursanız; umarım bunu.” (Gölpınarlı,1963: 39)

Mektup CXXII: “Allah yüceliğini dâimi etsin. Çünkü Emîr Âlim'in, ayali çoğaldı, gideri pek fazlalaştı, işi düzelirse gönü rahat bir halde, yalnızlık âleminde ve namazlarda, huzurla o devlete duâ eder. «Halk, Allah'ın ayalidir; onların üstünü de, ayaline en fazla faydası dokunamıdır.»” (Gölpınarlı, 1963: 184)

Hz. Mevlânâ'nın meramın muhatap üzerindeki tesirini artırmak adına hemen bütün şefaathâmelerde kullandığı bir başka telkin yöntemi, yargısını doğrulayıcı âyet, hadis, kıssa, şiir ve söz sanatlarıyla bezeli belîğ ifadeler kullanmak olmuştur ki bu sözlerin dikkat çekici bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

“Geciktirmede, hayır için âfetler vardır, geciktirme. Namazı,vakti geçmeden kılın,tez olun” (Mektup II)

“Ömer'in zamanında, bir kasabaya ateş düşmüştü.Yangın devam ediyordu; şehir halkı da su çekmeye koyulmuştu. Mü'minler emiri Ömer, Allah razı olsun, dedi ki: Sadaka vermeye koyulun; bu ateşi sadakalar söndürür. Rahmeti, henüz varlık âlemine gelmeyenleri bile kavrayan, onlara bile acıyan vezirler pâdişâhının şanına da bu, daha artık yaraşır.Başarınız, kat kat artsın.” (Mektup X)

“Peygamber , “Kim, işi darmadağın olan birisinin işini düzene sokarsa, Allah da onun işini düzene sokar” demiştir. Umarız ki inayet gözüyle görülür de şükrederek, lutfunuzu anarak döner; böylece de bütün muhtaçlar, güzel övüşünüze koyulur; yüce Allah dilerse, siz de pek çok sevap elde edersiniz.”(Mektup XII)

“Hayırlı işleri tamamlamak, o işe başlamaktan hayırlıdır Namaza niyet etmek, tekbir getirmek iyidir ama, rükuları, secdeleri, oturmaları yapıp namazı tamamlamak daha hoştur; daha güzeldir, İyilik, iyi niyet yeni Aya benzer; onu tamamlamaksa, yeni Ayın dolunay oluşu.”(Mektup XIX-XCVIII)

“Ecel, adama verilen şeyi almadan / Verilmesi gereken her şeyi vermek gerek” (Mektup XIX-XX-XCI)

“Mallarını Allah uğrunda harcayanlar, bir tohuma benzerler ki yedi başak bitirir; her başakta da yüz buğday vardır.Allah dilediğinin malını-mülkünü kat kat artırır.” (Mektup XX-XXV-XCVII)

“Yapılan iş, güzel bir hayırsa onu kat kat artırır; yapana da katından pek büyük ecir verir.”(Mektup XXII)

“Su verirsen, bu fidanı sen dikmişsin / Alçaltırsan, boy artıran sendin gene”(Mektup XXII-XCVIII)

“İçilecek tatlı suyun başı kalabalık olur.”(Mektup XXIII-LI-LVIII-CXIX-CXXI-CXXII)

“Kim birini diriltirse, bütün insanları diriltmiş gibidir.” (Mektup XXIII-LXIII-XCVII)

“«Öfkesini yenenleri, insanların suçlarını bağışlayanları, ihsanda bulunanları Allah sever.» Havâriyyûn esenlik ona, İsâ'ya, Yâ Rûhallâh dediler: hangi şeydir en çetin, en sarp olan? O, Allah'ın gazabi dedi. Peki dediler, Allah'ın gazabından kurtaran nedir? öfkeni yenmen, gücün varken bağışlamandır dedi.”(Mektup XXVII)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

“Bir hür kişiyi, lutfunla, kendine kul etmen / Binlerce kul azat etmeden daha iyidir.”
(Mektup XXXV-XCI-C)

“İyilik edenleri iyilikle mükafatlandırırız, daha da fazlasını veririz” (Mektup XXXVII)

“Hayırların kabul edilmesinin belirtisi, tekrar hayırlarda bulunmaktır.” (Mektup LXXVIII)

“İhsanın karşılığı ancak ihsandır.” (Mektup XCII)

“İnsanların hayırlısı, insanlara faydası dokunan kişidir.” (Mektup XCVI-CXIII-CXXII)

“Peygamber, «Muhtâç olduğunuz şeyleri cömertlerden dileyin; çünkü acıyışımı onlara verdim; katı yürekliylerden dilemeyin, çünkü öfkemi onlara verdim» demiştir.” (Mektup XCVII)

“A pâdişâh, insanlık et de, beni okşa; / Okşa da, bir kutluluk görmüşüm diye sözler edeyim.

A zamanın pâdişâhı, senden ne eksilir, / Merhametinle bir insan, sevinirse?” (Mektup XCIX)

“Allah, iyi iş yapmanı unutmaz; ve Rabbin unutan değildir ve her ihsan sahibine, mükâfatını verir; dünyâ, âhiretin tarlasıdır; ne mutlu ganimet bilip de eken kişiye; Allah'a, güzel bir tarzda borç verene karşılık, Allah kat-kat verir” (Mektup CVII)

“İyiliği tamamlamak, ona başlamaktan daha hayırlıdır. Hayra herkes başlar ama onu ancak arslanlar bitirir.” (Mektup LX-CXLI-XCVIII)

“İnsanın bedeni zayıftır; arık bir ağaca benzer. Hele bilgi, irfan meyveleri biter, gaybdan gelen şeyler, o ağaçta peydahlanırsa, dallarının çekemeyip kırılmasından korkulur. Ayakta, düz durabilmesi için direkler, payandalar gerekir o ağaca. Tanrı'nın bir kulu da, kulluğa başarı elde ederse bu kutlu ağaca döner; onun da devletli bir kul tarafından payandalarla durdurulması gerekir.” (Mektup CXVII)

“Kutlu Feridun melek değildi / Mayası miskle, anberle yoğrulmamıştı.

Lutufla, bağışla o iyi adı-sanı buldu / Sen de bağışta bulun, lutfet; Feridun, sen olursun.

Cömertlik, cennette bir ağaçtır; dalları dünyaya yayılmıştır. Kim, o dallardan bir dala yapışırsa, o dal, o kişiyi cennete ağıdırır.

Mevkiin zekâtım ver; bil ki o da / Mal zekâtı gibidir; nisaba erişmiştir. (Mektup CXXII)

“Kim bir zerre ağırlığınca hayır işlerse, mükafatını görür. Dünya âhiretin tarlasıdır.” (Mektup CXXIII)

“Şimdi Emir, Hakk'ın naibidir; Hak ehlini de onun tapısına bildirmek vaciptir. Böylece, erenlere ihsanda bulunmanın, vasitasız olarak Tanrı'ya ihsanda bulunmak olduğunu bilmesi gerektir. Çünkü yüce Tanrı, bu topluluğu halk arasından seçmiştir de buyurmuştur ki: Sizi gören, ben ki Tanrıyım, beni görmüştür; sizi aziz tutan, ben ki Tanrıyım, beni aziz tutmuştur; sizi hor tutan, beni hor tutmuştur. Dilerim, bu sözler, Emirler pâdişâhı hakkında faydalı olsun...” (Mektup CXXXV)

“Çünkü âlemdeki mühletten, geceyle gündüzün birbiri ardınca yürüyüp gitmesinden, kışla yazın biteviye gelmesinden maksat, hayır yapmak için zamanı ganimet bilmek, hayır tohumlarını ekip durmaktır. Nitekim o büyük zatın da malumudur...” (Mektup CXXXVI)

“«Yeryüzündekine acı, gökyüzündeki de sana acısın.» Kulu okşamak, acılamak, küçüğü besleyip yetiştirmek, sizin özünüzde, babalarınızla atalarınızın özlerinde vardır; yüce Tanrı, kendi yardımıyla mayanızı bununla yoğurmuştur; özünüze bunu emanet etmiştir...” (Mektup CXLIII)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Hız. Mevlânâ'nın bazı mektuplarında şefaathçisi olduğu kişinin değeri belirterek onun sıradan insanlardan ayrı tutulması gerektiğine dair yüceltme söylemleri de şefaatine mesned oluşturmada zaman zaman tercih ettiği ikna metotlarındandır.

Mektup XXII: “Hele bu hayır, başka hayırlara benzemez; nefis ve beden yoksullarına ihsanda bulunmakla gönül ve hakikat ehlinden olan yoksullara ihsanda bulunmak arasında, yedinci kat yerle, yedinci kat gök kadar fark var. Bilirsiniz ki, kendisi, şeyhler pâdişâhı, zamanın Cüneyd'i, kalplerin emini, gerçeklerin güneşi, hidâyet imâmı dîn ve Hakk'ın Husâm'ının yakınıdır, o soya karışmıştır; Allah ona uzun bir ömür versin de arifleri faydalandırsın. Allah için olsun, Allah için, bu ihsanı, öbür ihsanlardan saymayın. «Sürme çekmek, sürmeli göz ıssı olmaya benzemez.»” (Gölpınarlı, 1963: 38)

Mektup XXV: “Ekim çağı geçmeden, ziraat vakti sona ermeden amaca, inanarak tohum ekmekte ileri varmak, bu işe sarılmak, her çeşit hayır tohumu ekmek, vâciptir, farzdır. Hele aziz oğlumuz Nizâmeddin hakkında yapılan hayır, başka hayırlara benzemez. Çünkü o, şeyhlerin pâdişâhı, Hak ışığı, kalplerin emini, zamanın Cüneyd'i Hüsâmeddin'in; Allah Müslümanları, ona uzun ömür vererek faydalandırsın, yakınıdır; damadıdır. «Gerçekten de yüce Tanrının pek yüce kulları vardır; onlar yeryüzünde yağmura benzerler. Onlardan biri, karaya düşse bereket verir; denize düşse inci meydana getirir.»

Umarım kioğlumuz Nizameddin de, bütün muhtaçlarca tanınmış, bilinmiş olan ihsanınıza, lutfunuza mazhar olur; o da öbürleri gibi şükrederek, lutfunuzu anarak, o mutlu, o kutlu tapıdan, korumanıza ererek, himayenize girerek, bol lutuflarınızı elde ederek esenlikle, ganimetlerle, sevine-sevine döner.” (Gölpınarlı, 1963: 43)

Mektup CVII: “Aziz, özü doğru oğlumuz, müderrislerin seyyîdi, hatiblerin baş tacı, hünerler ıssı üstün bilgin, imâmoğlu imâmın oğlu imâm, millet ve dîn'in Celâl'i, Allah ondan da, kadri büyük geçmişlerden de razı olsun, boyuna o büyükler büyüğünün ihsanlarını, lutuflarını, keremlerini anmakta, onlara şükürler etmektedir; size şükretmekle ağzı-dili tatlılanmaktadır. Şunu da arzedeyim ki şimdi, bu özü doğru duâcının da hısmıdır ve azizin azizinin de azizidir bizce. Bu bakımdan, onun hakkındaki fazla ihsan ve kerem, ona pâdişahçasına bakış, bu duacıyı minnettar edecektir; gerçekten de o ihsan, bu duacıya erişecektir... Zaten sen, gönlü uyanık bir ersin; yüce himmetin var. Esirgemen, hayırlar için bu çeşit teşviklere ihtiyâç bile göstermez.” (Gölpınarlı, 1963: 163)

Mektup CXXI: “Bu ihsanları, öbür ihsanların yanına koymamak, bu lutfu, öbür lutuflarla, öbür yoksulları görüp gözetişle kıyaslamamak gerek. Çünkü bunlar, yeryüzünde Allah sırlarının eşsiz, görülmemiş sırlarındandır. Yeryüzüne beş yüz yılda bir kere, ancak böyle bir kul gelebilir. Bunu ganimet bilmek, böyle bir hatırı elde etmeyi fırsat saymak gerek.” (Gölpınarlı, 1963: 182)

Elbette bu ısmarı destekleme söylemlerine; hemen her şefaathnâmede, bilhassa mektubun ibtida bölümünde, muhatabın üstün vasıfları sayılırken zikrolunan “kerem ıssı, ihsan ıssı, nimet ıssı, lutuf ve ihsan madeni, hâcetler kiblesi, cömertlikle dopdoluluk varlık, kerem ve ihsan Kâbesi.” gibi söz gruplarını; ihsan talebi sırasında söylenen “Allah içi olsun, Allah için olsun...” un muhtelif varyasyonlarıyla şekillenen ısrarda kararlılık ifadeleri; ihsan talebinden sonra da “bu ihsanınız da geçmiş ihsanlarınıza katılsın, ebedî olarak ihsan ıssı olun, ebedi olarak halkın yardımına erişin, yoksulların sığınağı olun.” gibi temennileri /duaları ilave etmek gerekir.

Mektuplar diğer belgeler gibi belli rükünlerden meydana gelmiştir. Mesela hitabî mektupların rükünleri "ibtida olunur" sözünün kullanılması, sena, dua, gönderilenin isminin yazılması, kâtibin adı, selam ve hayır duada bulunma, selam ulaştırılması, özlem belirtme (iştıyak), görüşme isteğinde bulunma, tarih, halini bildirme, iltimas talebi, hatimenin başlangıcı, uygun bir

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

dua ile bitirme şeklinde sıralanır. Bunlardan dua, sena, selam,halin bildirilmesi ve dua ile bitirme rükünlerinin yazılması mecburi olup diğerlerinin bir kısmı ihmal edilebilir.(Kütükoğlu, 2004: 18)

Mevlânâ'nın şefaathâmeleri de genel olarak selâm – sena – özlem – şükür – meram - dua taslağında kurguladığı söylenebilir. Muhatabını medhetme, ona daha yakın olmayı dileme, ona duacı olma, kalıp birtakım söz dizimleriyle asıl konuya geçişi sağlama, ifadeleri etkili kılmak için hoş dizeler ve sanatlı ifadeler kullanma, ona bir meramını açmak suretinde talepte bulunma ve şefaathâ olduğu kişiyi de övme kurgusu bize İslam edebiyatında hemen hemen aynı muhtevaya sahip olan kasîde nazım şeklini hatırlatır. Her ne kadar kasîdenin forma bağlı bir takım kaideleri olsa da veya kasîdelerde kişi kendi halini arz edip buna istinaden yine kendi için taleplerde bulunsa da içerik bakımından bu mektuplarla kasîde nazım şekli arasında bir koşutluktan söz edilebilir.⁵ Nitekim bu benzerliğin form bakımından kasîde özellikleri gösterip de manzum mektup türü örneği olarak değerlendirilebilecek bir ters akıntısı da mevcuttur. Ahmet Paşa'nın Kerem kasîdesi, Bağdatlı Rûhî'nin Kasîde-i Mektup-güne Ez Cânib-i Şâm-ı Cennet Meşâm Be Cânib-i Bagdad Firistâde Bûd" başlıklı kasîdesi, ki isminde dahi Kasîde-i Mektup-güne (mektup türünde kasîde) ifadesi vardır, ilk anda akla gelen misallerden ikisidir.⁶

Fikrimizi destekler bir yorumla edebî mektupla kasîde arasında ilgi kuran İbn Tabâtabâ edebî mektubu serbest vezinli, nesre dönüştürülmüş (mahlûl) kasîde, kasîdeyi de şiire dönüştürülmüş (ma'kûd) risale olarak görür ve her ikisinin bölümleri, belagat incelikleri ve yöntemlerinin birbirine benzediğini söyler.(Durmuş, 2004: 29) Kasîdelerde çoğu zaman aslî gaye iktidarın tevaccühünü kazanarak iktidarın olmak, başka bir deyişle iktidarın ihسانیyla kendi iktidarını tesis ve/veya muhafaza etmektir. Bu itibarla kasîdelerin malum bölümleri çoğu zaman bahis konusu amaca hizmet ederler. Şairler bazen taleplerini doğrudan dile getirirler bazense doğrudan bir dilekte bulunmazlar; fakat eserlerinin beğenilmesi halinde elde edebilecekleri câize, maaş, mansıb, tımar, hil'at gibi lutf alternatiflerinin farkındadırlar. Hemen daima iktidar odaklarınca bilinmek ve göz önünde olmak son tahlilde de musahib olmak hevesini taşırlar. Bu manada kasîdelerin çoğu dolaylı olarak: "Sanatı konusunda hayli mahir olan bendeniz buralardadır ve emrinize amadedir ey patronum ya da müstakbel hamim" iletisine sahiptir. Hamiler açısından da sanatkârlara / âlimlere yardım hem bir sünnet hem de bir ebediliğe erme ve tanıtım vesilesidir. Hz. Mevlânâ da bu şâir / âlim - patron çarkının bilincinde olan mühim dişlilerden, önemli aracı hâmilerden biridir; zira LXXXIX ve CXXII. mektuplarda sarayın ve devletin duacı babası olarak neden zaman zaman mektuplar kaleme aldığı ve veciz bir teşbihle şöyle ifade etmektedir:

⁵Kasîdeyi oluşturan nesib/teşbib, girizgah, tegazzül, mehdiye, fahiye ve dua gibi bölümlerin hepsinin birden yer aldığı kasîdeler olduğu gibi nesib/teşbib kısmının atlanarak doğrudan mehdiye ile başlayan ya da şairin kendisinden hiç söz etmediği veya tegazzülün hiç kullanılmayıp tecdid-i matla ile yetinilen kasîdeler de vardır; ancak ne olursa olsun mehdiye/sena ve dua bölümleri kasîdelerden hiç eksik olmamıştır. (Çavuşoğlu 2011: 22) Hz. Mevlânâ'nın şefaathâmelerinde de bu iki unsurun (sena ve dua) daima yer alması mühim bir koşutluk örneğidir.

⁶ Örnek olması bakımından "Levhî'nin küçük kardeşi Azmî ve ağabeyi Nûhî'nin halini beyan eden kasîde formu şu manzum mektup / maruzat metnini alıntılıyoruz:

*Ey 'adâlet serîrine sultân / Menba-ı fazlı u ma'den-i 'irfân
Gelmedi şehir içinde bir demde / Sana benzer bülend ü âli-şân
Kul olurlarsa sana lâyıkdur / Nice bin Hatem ile Nüşirevân
Kimse derdüme kalmadı çâre / Girü senden olur bana dermân
Bendedür çün (?) / Niçün olmaya bendeye ihsân
Hücrestüz akçesüz Sitanbulda/ Nic 'edüp n 'eylesün fakir olan
Yarayın bana destgîr olgîl / Silama ben de serverâ şâdân
Zâyi olmadı çünkü devründe / Ehl-i ilm içre cümle kabil-i şân
N'ola ger Rumilinde Levhî dahî / Bir çeragun ola senin tâbân"* (İsmail E. Erünsal 1993: 244 -248)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

“Unutulduğumuz zaman mektuplarla kendimizi andırırız;

Ulular, arayı uzatıp bizi anmazlarsa, onlara mektupyazarız.

Çünkü ana, süt emer çocuğunu emzirmez;

Onu görüp gözetmez, çocuk ağlamayıp sustukça.” (Gölpınarlı, 1963: 132 -184)

Hız. Mevlânâ'nın mektuplarındaki kasîde rayihasını daha belirgin kılmak adına bu noktada bir mukayese yapma ihtiyacı hissederek Anadolu'da divan edebiyatının elan ilk temsilcisi addolunan ve eserleri Klasik Türk edebiyatının ilk örnekleri olarak kabul edilen Hoca Dehhânî'nin –ki o da Mevlânâ gibi Horasan'dan gelmiş ve XIII. yüzyılda Konya'da yaşamıştır.- I. / III. Alaaddin'e hitaben yazdığı kasîdesi ile Hız. Mevlânâ'nın II. İzzettin Keykavus'a yazdığı bir mektubunu (Mektup LVII) muhteva bakımından ele alarak iki tür arasındaki münasebeti ortaya koymak isteriz.

Hoca Dehhânî kasîdesine bülbül-gül metaforlu bir bahariye nesibi ile giriş yapmaktadır. Bu nesibin aslı iletişi ise dünyanın geçiciliği, vefasızlığıdır ki yedinci ve sekizinci beyitler bu mesajın vurgulayıcılarıdır.

7 Bu dürlü güller istersen bekâ bağında var iste / Dirîgâ kim vefâ itmez bize bu âlem-i fânî

8 Bu gül devrinde ömrünü geçürme zâyi iy gâfil / Ki gül devri bigi tizcek geçer bu ömr devranı

Diğer taraftan bu kasîdeyle mukayeseye tâbi tutacağımız mektupta bu iletiyi doğrudan görmek söz konusu olmasa bile Hız. Mevlânâ'nın algı dünyasına baktığımızda mâsivâyâ karşı hemen hemen aynı zâviyeden baktığını açık bir biçimde görmekteyiz. Zira o dünyayı bir savaş âlemi olarak değerlendirir. Bütün âlem yiyen ve yenenden ibarettir. Kınanan dünya, insanın sosyal bir huzura, gelecekte emin bir yaşayışa, bağlardan hür manevi bir zevke, hırstan kurtulmuş ebedi bir neşeye ulaşamadığı bir dünyadır. (Gölpınarlı, 1985: 175-176). Devrin büyüklerinden beylerbeyi Alemeddin Kayser'e hitaben yazılan mektup XXI'de de aynı paradigmayla Hız. Mevlânâ dünyanın geçiciliğine, aldaticılığına dair şu vaazı vermektedir:

“Dünya mülkü davula benzer; yaratıklar, onun sesine hayran olurlar; başına toplanırlar. Onunsa içi boştur; onda hiçbir iç yağdı yoktur; hiçbir faydası dokunmaz. Ne mutlu güzel kokular satan aşkın tablasını bulana; dünya mülkü davuluna karşı da gönlü soğuyana.

Dünya mülkü, baştan - başa, insanın başına baş ağrısından başka bir şey getirmez; A aklı kıt, başında bu kadar baş ağrısını çekme.

Güneşle Ay'ı tâc edinip başına vurunsan bile / Ömür sona erince bir kerpice baş koyacaksın.”(Gölpınarlı, 1963: 36)

Bu bağlamda denilebilir ki Hoca Dehhânî'nin kasîdesinin nesib bölümündeki ileti, Hız. Mevlânâ'nın kaynağını tasavvufî akidelerden alan hayata bakış felsefesiyle öz itibariyle örtüşmektedir.

Hoca Dehhânî on ikinci beyitin girizgahıyla kasîdenin omurgasını teşkil eden medhiye bölümüne geçer ve hâmisinin meziyetlerini türlü teşbihlerle, telmihlerle ve mübalağalı bir övgü dizisi ile bir bir sıralar: O şahlar şahı gökler yüceliğinde olup Hız. Ali gibi bir kahramandır. Öyle güzel işler yapmıştır ki fitne devrini kapayan Hız. Süleyman'a benzer. O denli ulu bir zattır ki baht ve devlet daima onun dergâhını secdegâh eylemiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

13 *Şehenşâh-ı felek-rif'at Alâ-i dîn ü dünyâ çün / Ki katl itdi Alî bigi cihânda nesl-i Mervânî*

14 *Alî-vârdur eger her kim göre zâhir diler ise / Alî gibi göz açup gör cihanda şîr meydânî*

15 *Süleymân rûhi şâd oldı ki fitne dîvini bende / Biraguban bezemişsin Süleymân bigi devrânî*

16 *Eyâ Şâh-ı felek-rif'at ki dâyim baht ile devlet / Kılur dergâhına secde urur toprağa pîşânî*

Mevlânâ da mektubuna Dehhânî'deki ifadelere benzer bir şekilde doğrudan muhatabı II. İzzettin Keykavus'a senalı dua ederek başlar ki Dehhânî'nin Hz. Süleyman teşbihi ile Mevlânâ'nın Hz. Süleyman'ın babası Hz. Dâvûd ile pâdişâhî ilişkilendirme söylemi arasındaki analogi de dikkat çekicidir.

“İki dünyânın kutluluğu, devleti, o asrın tek eri, pâdişâhlarla sultanların övüncü, Davut soyunun iftiharı, yüce himmetli, mazlumları geliştirip yetiştiren, zayıfların yardımına koşan, yoksulları terbiye eden, âlemin yardımcısı olan, Tanrı'dan korkan, halkın hâlini - hatırını soran, halim, kerîm zâtın günlerine dökülüp saçılısın. Allah, onların yüceliğini, devletini dâimi etsin, başarılarını artırsın, üstünlüklerini fazlalaştırsın. O devletin dostları, o devletin iyiliklerini isteyenler, yardım görsünler; o tapının hasetçileri, kötülüğünü isteyenler, başaşağı gelsinler, kahrolsunlar. Yaratıp olgunlaştıran yüce Tanrı, bütün hallerinde, bütün işlerinde yardımcısı, dostu, gözcüsü, bekçisi ve mürşidi olsun.” (Gölpınarlı, 1963: 86)

Anlaşılan o ki Dehhânî yüzünün güzelliği güneşten dahi etkili olan muhatabının cömertlikte ve yiğitlikte medhini duymuş ve bir başka diyardan onun memleketine gelmiş, o nûrânî yüzünü görmüş ve bundan hayli memnun olmuştur; zira adeta bir vefa menbaı ve lutuf madeni olan muhatabı kendisine ihsana dair ne varsa vermiştir:

17 *İşidüp adını şâhum sefer kıldum bu iklîme / İrişdüm yüzünü gördüm Didim zî-vech-i nûrânî*

18 *Hemîşe tâ bu mevsimde cemâl-i tal'ati günün / Senün yüzün bigi şâhâ bezemez bâğ u bostânî*

19 *Sehâvetde şecâatde dahı adın işidürdüm / Seni Hakk müstedâm itsün seversin dîni îmânî*

20 *Mürüvvetde ne kim vardur benüm hakkumda kıldun sen / Vefânun mâdeni oldun sehânun lutf u kânî*

Mevlânâ da gönlünde lutfu ve keremiyle eşsiz bir yer tutmuş olan muhatabıyla görüşen, sohbet arkadaşlığı eden, mektuplaşan; ona özlem duyan ve daha da önemlisi onu varlığı ve hayırlı işleriyle gururlanan memnun bir duacı baba konumundadır:

“Öz doğruluğuyla, aparı olarak, boyuna sürüp giden, birbirine ulunan, son derecede sevginin sonucu bulunan, her zaman gönderilip duran selâmınızı, dualarınızı, övüşlerinizi almaktayız. Sizinle buluşmak, yüce buluşmanıza kavuşmak dileği, kalemlerle anlatılacak, haberlere sığacak dereceden çok artıktır. Sebepler yaratan, kapılar açan, her güç işi kolaylaştıran, lutfuyla, keremiyle o dünyânın tek eriyle buluşmamıza sebepler halk etsin. Giden, gelenden, boyuna o, halka pek çok faydalar veren, dünyâdakileri kandıran devletin düzgünlüğü hakkında haberler sormaktayız. Etrafa yayılan, herkesi sevindiren haberleri aldıkça, o devletin düzgünlüğü o pâdişâhın devleti muştuluklarını, o bağış elinin hayırlarının, iyi işlerinin yayıldıkça yayıldığını duydukça, yaratıp olgunlaştıran Tanrı'ya şükürler etmekteyiz; bize bu başarıyı veren, bize bu lutfu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

ihşan eden Tanrı'yı övmekteyiz; ne de güzel nimet verendir, ne de güzel efendidir.”
(Gölpınarlı,1963: 86 - 87)

Bu noktadan itibaren Hoca Dehhânî de Hz. Mevlânâ da meram bölümüne başka bir ifadeyle kasîdenin / mektubun yazılış amacına geçiş yaparlar: Dehhânî, hükümdardan tekrar Horasan'a gidebilmesi için icazet talep ederken Mevlânâ bir müridinin işlerinin yola koyulması için ricada bulunmaktadır. Dehhânî talebini fahiye ile desteklemektedirken Hz. Mevlânâ referans olduğu kişinin bağlılığını överek, hadis alıntılarını yaparak ve kendisinin bu ihşandan minnet duyacağını belirterek pekiştirmektedir:

21 *Yüz urup tapuna geldi icâzet vir ana şâhâ / Ki yine devletünde ben görem mülk-i Horâsânı*

22 *Bi-hamdillah ki medhün ide bugün her meclis içinde /Dehânundan dür-i mânî döker söziyle Dehhânî*

23 *Yiri durur kulagunda dutasın sözüümün dürrin / Ki ol dürdün hacâletde kalıpdur dürr-i Ummânî*

“Mektubumuzu getiren aziz ve devletli oğlumuz Hüsâmeddîn, şükürler etmede, lutuflarınızı söylemededir. Zâtî kim vardır ki, o tapıya teşekkür etmesin; lutuflarını anmasın o tapının? Ama oğlumuz Hüsâmeddîn'in, size bambaşka bir sevgisi vardır; o tapıya bambaşka bir gerçek bağlılığı vardır onun. «Secde belirtileri yüzlerinde görünür.» Ancak, adamlarıyla arasında bir tartışmadır, olmuş. Onunsa, onların hakkında hayırdan, ihşandan başka bir kuruntusu yok. Fakat onlar, bir kere soğumuşlar; ona karşı kötü bir sanıya düşmüşler...«Pâdişâhların sözleri, sözlerin pâdişâhlarıdır.» Allah'ın rahmeti ve esenlik ona, Peygamber demiştir ki: «Büyükleri, bilgi öğrettikçe, öğüt verdikçe ümmetim, hayırdan ayrılmaz; fakat bu iş, küçüklerinden geldi mi, helak olur gider.» Öğüt, pâdişâhtan gelince, uyuğa makbul olur; gönülleri, o sözleri ulular. Fakat öğüt, küçüklerden büyüklere verilecek olursa, pek o kadar tesir etmez, gönüllere yerleşmez. Pâdişâhlığımızdan, ihşanınızdan umarım ki, bu soğukluğu ortadan kaldırırsanız; böylece de gene araları bulunur; birleşirler; her iki taraf da, siz, büyüklerinin tapısında, kulluğunda, birbirine dost olur; aziz oğlumuz Hüsâmeddîn'in şükürleri, teşekkürleri, bu duacıya ulaşır; bu duacı da size minnettâr olur; bu lutfunuz da, öbür lutuflarınıza katılır.” (Gölpınarlı, 1963:87)

Hoca Dehhânî kasîdesini sonlandırırken hamisinden dört şeyi saklamasını istiyor: Din, adil, yüreklilik ve ihşan. Bu vasıflara sahip olan hükümdarı yaşadıkça biteviye öveceğini bildirip Allah'ın onun devletinin güneşini devamlı kılmasını ve yokluk sonbaharından saklamasını temenni ediyor. Mevlânâ da özlem vurgusunu yenileyip Dehhânî'nin saklanmasını istediği vasıflardan birinin hükümdarda daimi olarak kalması temenisinde / duasında bulunarak mektubunu sonlandırıyor.

24 *Dileğim bu durur senden bu dördü saklagil muhkem / Hemîşe dîn ile adli şecâatle hoş ihşânı*

25 *Diri oldukça ben kulın işidesin eyâ şâhum / Senün medhünle dolduram niçe defterle dîvânı*

26 *Kemâl-i devletün günü bezesün bâg-ı dünyâyı / Dahı noksân hazânından ilâhum saklasın anı*

“Yaratıp olgunlaştıran yüce Tanrı, dileklerimiz en büyüğü olan kavuşup görüşme sebeplerini kolaylıkla yaratsın; hangi yol hayırlıysa, o yoldan lutfetsin; ebedî olarak, elinizin altındakilere lutuflarda bulunasınız; öyle olsun ey âlemlerin Rabbi.” (Gölpınarlı,1963: 88)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

Görüldüğü üzere Hoca Dehhânî de Hz. Mevlânâ da, XIX. mektupta zikrolunan, iktidar sahibine yakın olmanın öneminin vurgulandığı çarpıcı beyitteki:

“Pâdişahlar gibi tahta geçip oturamıyorsan / Çadır kuranlar gibi pâdişahın çadırının direğine yapış

Değil mi ki pâdişah değilsin, kul ol / Değil mi ki peygamber değilsin, ümmetten ol” düsturundan hareketle eserlerini kaleme almışlardır. Biri bunu kasîde formunda bir mektup şeklinde kaydederken, diğeri mektup formunu kullanarak meramını / kasdını ifade etme yoluna gitmiştir.

Sonuç

Metinler arası bakış, duyuş ve sesleniş benzerlikleri Hz. Mevlânâ ile Hoca Dehhânî arasında bir başka koşutluğun daha tozunu kaldırmaktadır. O da Hz. Mevlânâ'nın tıpkı Hoca Dehhânî gibi ortak İslam edebiyatının devam zincirinin mühim bir halkası olarak, Anadolu'da vücut bulan klasik Türk şiirinin teşekkülünde öncü bir rol oynadığıdır. Sonraki çağlara hükmetmiş Neşâfî, Nâbî, Şeyh Galip gibi pek çok şiir sultanının Hz. Mevlânâ'yı bir kutup yıldızı olarak görüp söz fetihlerine kılavuz eylemelerinin de onun Türk şiiri üzerindeki dil dışı etkisine dair bu çıkarımı destekleyen en somut veriler olduğunu görebiliyoruz.

Mutasavvıf şairlerin tasavvufî akideleri aktarma hususunda tesir ve temsil yeteneğinden dolayı şiir, tahkiye ve mektup formlarını biteviye araçsallaştırdıkları bilinen bir durumdur. Nitekim Hz. Mevlânâ da özellikle Divan-ı Kebir'inde ve Mesnevî'sinde ağırlıklı olarak ilk iki vasıtayı etkin bağlam örüntüleriyle kullanmıştır. Görünen o ki Mektûbât'ta bu araçsallaştırmanın ağırlık merkezi mektup formudur. Burada dikkat çeken bir başka husus, dinî-tasavvufî eserlerin hemen hepsinde asli gaye konumunda olan dinî-tasavvufî iletilerin Mektûbât metinlerinde bu kez amaçtan ziyade meramın tesirini artırmak bakımından tıpkı şiir, tahkiye ve mektup gibi bir araç unsur olarak kullanılmasıdır.

Mektûbât'ta dünyadan elini eteğini çekmiş bir aşk ve uzlet adamı yerine tam manasıyla hayatın içinde, sosyal bağları hayli güçlü; üzülen, sevinen, acıyan, özleyen, şikayet eden, isteyen, seven, ikaz eden, şükreden, kutlayan, eleştiren “reel bir Mevlânâ” ile karşı karşıyayız ve bu reel Mevlânâ hem yönetenler hem de yönetilenler için duacı ve aracı bir baba misyonu üstlenmiştir. Yönetilenler için daha çok yönetenlerden, yönetenler içinse Allah'tan ihsanlar, türlü türlü yardımlar niyaz etmektedir. Mektuplar her ne kadar büyük oranda mensur bir forma sahip olsalar da “selam-sena-özlem-şükür-meram-dua” kurgusuyla adeta nesre çevrilmiş kasîde görünümü çizmektedirler. Nitekim genel bir temayül olarak birçok şairin kasidesinde halini arzla beraber talepte bulunmadan evvel, muhatabının yüceliğine, adaletine, dindarlığına ya da dine hizmetlerine ve cömertliğine atıfta bulunduktan sonra iltifat ve itibar beklentisini dile getirmesi gibi Hz. Mevlânâ da taleplerinden evvel muhatabın sözünü ettiğimiz meziyetlere ne denli malik olduğunu, ifadelerini destekleyici âyet, hadis, vecize ve şiirleri de kullanarak belirtir ve akabinde mektubunun aslî yazılış nedeni olan meramını bildirir. Klasik kasîde yazımıyla Mektûbât'taki şefaathemeler arasındaki fark, sadece seçilen form (nazım-nesir) ve talebin öznesi (kendisi-oğulları) ile ilgilidir. Bu itibarla diyebiliriz ki mürettep bir divanın temel bölümlerinden kasâid'in Divan-ı Kebir'de olmayışı fikri belki de Mektûbât okunup irdelendiğinde yeniden sorgulanacaktır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

KAYNAKÇA

- ÇAKIR, Ömer. (2005). **Türk Edebiyatında Mektup**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet. (2011). “*Kasîde*”, **Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı-II (Divan Şiiri)**, Ankara: s. 17-77.
- Büyük Türk Klasikleri C.1** (1985). “*Dehhâni* ” Ötüken-Söğüt Yay., İstanbul.
- DERDİYOK, İ. Çetin. (1999). “*Osmanlı Devrinde Mektup Yazma Geleneği*”, **Osmanlı**, Yeni Türkiye Yay., C.9, Ankara: s. 731-740.
- DURMUŞ, İsmail. (2004).“*Mektup*”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 29, Ankara: s. 14-16.
- ELMAS, Nazım. (2007). “*Mektuplardaki Mevlâna*”, **Mevlânâ Celâleddin Rûmî800. Yıl, (Gelibolu’da Mevlâna Günleri Bilgi Şöleni-Bildiriler)**, Türkiye Yazarlar Birliği Yay., s.156-168.
- ERÜNSAL, İsmail E. (1993). “*XVI. Asır Divan Şâirleriyle İlgili Bazı Arşiv Kayıtları*”, **Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi**, S. 7, İstanbul: s. 243-258.
- GÖLPINARLI, Abdülbâki. (1963). **Mektuplar**, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul.
- GÖLPINARLI, Abdülbâki. (1985). **Mevlânâ Celâleddin**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- HORATA, Osman. (1999). “*Mevlâna ve Divan Şairleri*”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Osmanlı’nın Kuruluşunun 700. Yılı Özel Sayısı**, s. 43-56.
- İLAYDIN, Hikmet. (1974).“*Anadolu’da Klasik Şiirin Başlangıcı*”,**Türk Dili**, S.277, Ankara:s. 765-774.
- İNALCIK, Halil. (2003). **Şair ve Patron; Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme**, Doğu Batı Yay., Ankara.
- JOHANSON, Lars. (2007). “*Mevlana Celaleddin Rumi ve Türk Şiirinin Doğuşu*”, (çev. Mehmet Uzman), **Mevlânâ Araştırmaları-1**, Akçağ Yay., Ankara.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan. (1992).“*Tasavvufî Şiir Geleneğinde Mevlânâ’nın Yeri ve Önemi*”, **6. Millî Mevlânâ Kongresi (Tebliğler)**, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan.(2010). **Fîhi Mâ Fîh Mektûbât Mecâlis-i Seb’a –Tıpkıbasım T.C.** Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Konya.
- KAYAOĞLU, İsmet. (1999).“*Mevlana’nın Mektuplarının Döneminin Tarihi Açısından Bir Değerlendirilmesi*”, **II. Türk Tarih Kongresi**, s. 583-588.
- KÜTÜKOĞLU, S. Mübahat. (2004). “*Mektup*”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 29, Ankara: s. 18-21.
- OCAK, Ahmet Yaşar. (2000). “*Bir 13. Yüzyıl Mutasavvıfı ve Sûfisi Olarak Mevlânâ Celâleddî-i Rûmî*”**Türk Sufiliğine Bakışlar**, İletişim Yay., İstanbul.
- ÖZTÜRK, Mürsel. (1985). “*Mevlânâ’nın Mektupları*”, **1. Millî Mevlânâ Kongresi (Tebliğler)**, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya.
- PARLA, Jale. (2004). **Babalar ve Oğullar - Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri**, İletişim Yay., İstanbul.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

-
- ŞAFAK, Yakup. (2005). **Hazret-i Mevlânâ'nın Eserleri**, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya.
- TARLAN, Ali Nihat, (2005). "*Mevlânâ'nın Dünyası*", **Mevlânâ'nın Düşünce Dünyasından**(Haz. Nuri Şimşekler), Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya.
- ULUDAĞ, Süleyman. (1991). "*Baba*", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 4, İstanbul: s. 364-366.
- UZUN, Mustafa. (2006). "*Münşeat*", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 32, İstanbul: s. 18-20.
- ÜSTÜNER, Kaplan. (2008). "*16. yy. Divan Şiirinde Mevlânâ ve Mevlevîlik*", **Mevlânâ Araştırmaları-2**, Akçağ Yay., Ankara: s. 137-150.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/3 Winter 2014

